

NORSKE FRONTKJEMPERE PÅ ØSTFRONTEN 1941–1945

En sosialmedisinsk etterundersøkelse

Av lege

Inger Cecilie Stridsklev

Vi har fått anledning til å gjengi denne undersøkelse og bringer her de to første avsnitt. Resten kommer i senere nummer. Artikkelen er i sin helehet inntatt i «Norsk tidsskrift for arbeidsmedisin» desember -92.

Sammendrag

Det er gjennomført en sosialmedisinsk etterundersøkelse blant 181 norske frontkjemper som deltok under den annen verdenskrig på aksemaktenes side på Østfronten 1941–1945.

Det er lagt særlig vekt på 1.kp. Regiment Norge, der det pr. 15.1. 1944 var 76 nordmenn. Av disse var 31 fortsatt i live og kunne intervjues. En har forøvrig søkt å få så komplette opplysninger som mulig om hver enkelt skjebne, særlig de medisinske og sosiale forhold. Krigsinnsats fram til våren 1945 beskrives.

Frontkjemperne synes i høyere grad enn andre norske krigsdeltagere å ha vært utsatt for skader og sykdommer i forbindelse med selve krigsinnsatsen og i forbindelse med fangenskap, for deres vedkommende i USSR, hos Vestmaktene og i Norge. Ikke bare under varetektstid og soning, men også hele tiden siden har de vært utsatt for belastninger og sanksjoner fra det norske samfunn.

Frontkjempernes belastninger kan illustreres ved meget høy dødelighet både under innsatsen og i de første etterkrigsår (fem døde av 51 gjenlevende fra mai 1945 til 1951). På bakgrunn av sine opprinnelige ressurser ser det likevel ut til at frontkjemperne har klart seg relativt bra i etterkrigstiden til tross for fysiske og sosiale problemer.

Frontkjemperne – soldater uten heltestatus.

Denne artikkelen omtaler representanter for en meget utsatt beskjeftegjelse: Soldater i krig.

Det er gjort en rekke undersøkelser i Norge om ettervirkninger av krigspåkjenninger, særlig for konsentrasjonsleirfanger (1–3). Det er også gjort

en rekke utenlandske undersøkelser.

Det er funnet økt dødelighet, særlig i de første år etter påkjenningene, og økt sykkelighet av hjerte-karsykdommer, kreftsykdommer, sykdommer i nervesystemet, mage-tarm-sykdommer, infeksjoner og voldsomme dødsfall.

Felles for de norske undersøkelsene hittil er at de gjelder nordmenn i alliert tjeneste eller konsentrasjonsleirfanger.

Frontkjemperne kjempet på aksemaktenes side. I likhet med dem som deltok i verdenskrigen på de alliertes side var de stort sett i enheter med norsk identitet, men heller ikke frontkjemperne oppnådde å få kjempe i en egen norsk hær.

Sannsynligvis fordi frontkjemperne alle er straffede personer i henhold til norsk rett, på grunn av sin frivillige krigsinnsats på Østfronten, har de vært et lite

(Forts. side 6)

Feilrettet heksejakt

Av Frederik Skaubo

Det er et forhold som merkelig nok bare faller få i øynene. Den norske intellektuelle elite og vårt politikerhierarki har ett hovedmål for sine regelmessige strafferaider i etisk, etnisk, økonomisk og politisk sammenheng. Det er tidligere og nåværende nazister og fascister, rasister og tidligere NS-folk og frontkjemper. Denne monoma-

ni var til å forstå i 1945. En grei gruppe, kjekt å ha til syndebukker f.eks., men personer som betrakter seg som meningsberettigede, burde nå ha et videre perspektiv og et større kunnskapsnivå.

Det som slår meg umiddelbart er det faktum at kommunismen og dens ettervirkninger er den aktuelle faren og burde være det åpenbare mål for de itherdige raidene. Hele det tidligere Sovjetsamvelde og dets vassallstater er «smekkkfulle» av troende marxister og/eller mennesker som ser posisjoner og eksistens vakle. Ved at de fortsatt har viktige posisjoner og funksjoner, skaper de forhold som gjør den menige mann og kvinne til solide bremseklosser på den stabiliserende utvikling.

Det er ille nok, men tragisk og nesten katastrofalt forekommer det at de vestlige trendskapere fortsatt ser det som viktigst å skjule sine tidligere feilvurderinger med skinnangrep på gamle spøkelser. De minigruppene av øydel og frustrerte arbeidsløse som benyttes for å aktualisere disse angrep, må føle seg beåret. Denne sammenblanding bidrar til å ta oppmerksomheten bort fra det som betyr noe idag. Og det bidrar til skittkasting uten hemninger på folk som allerede lenge har vært fritt vilt. Det minner tragisk om mellomkrigstiden da den samme prioritering av skytemål førte til at kommunistregimet i Sovjetsamveldet fikk vokse frem presentert som «sovjetparadis» uten at motforestillinger ble reist.

Rekker av intellektuelle, Mot Dagter, politikere langt inn i Høyres rekker, — ja, sågar geisteligheten har latt seg utnytte — har vært garantister for dette inhumane system. Disse menneskene regjerer i dag vårt viktigste medium, NRK, de har solide og trendskapende posisjoner i vårt utdannelsessystem, de er saksbehandlere og konsulenter i vår offentlige administrasjon som nå omfatter vårt bankvesen, forsikringsvesen, helsetesen og en økende del av vårt næringsliv. Disse krefter som også ellers i den vestlige verden

(Forts. side 7)

Slik fikk vi 9. april

Det går over til plan

Av John Sand

ARTIKKEL II

Så plutselig skjer det noe. Det skjer i London. Og vi er kommet til kveldstid søndag den 20. januar 1940. Marineminister Winston Churchill holder en tale i BBC. Hovedbudskapet i talen er: Nå må de små nøytrale stater gjøre sin plikt og stå sammen med det britiske og franske imperium. Jeg har innhentet pressekommentarer vedr. talen fra ledende aviser i 7 forskjellige land i Vest-Europa. Her i landet blir Churchills tale omtalt selv i små utkantaviser. Både i norske og utenlandske aviser oppfattes talen som en invitasjon til krig på engelsk side og en utvidelse av krigen. En rekke aviskommentarer ble gjengitt her i avisen for en tid siden. Politikken, København skrev den 23.1.40: «Storm af Kommentarer i den tyske presse. Berlin: Utvetydigt Forsøg paa at inddrage de Neutrale.»

Om de følger Churchills tale fikk lar jeg den fremragende britiske historiker Liddell Hart fortelle («Den annen verdenskrig» s. 62–63:

«En kringkastingstale av Churchill, som oppfordret de nøytrale til å gjøre felles sak med vestmaktene i kampen mot Hitler, bidrog naturlig nok til å øke tyskernes frykt. De hadde nå all mulig grunn til å regne med at de allierte forberedte en aksjon. Dette er en del av bakgrunnen for Hitlers beslutning den 27. januar

1940, da han ga sine rådgi-vere uttrykkelig ordre om å utarbeide omfattende planer for en invasjon i Norge om nødvendig. Den spesielle planleggingsstaben møttes for første gang den 5. februar 1940.»

Til sjef for planleggingsstaben ble beordret Kapitan zur See, Theodor Krancke. I «Wahrheit über eine Operation» har han dette å si:

«Als weiter Churchill am 20. januar öffentlich die Neutralen aufforderte, sich endlich den Alliierten anzuschließen, was die nordischen Staaten wieder ablehnten, schien Hitler und Raeder die bisherige Studie als Vorarbeit völlig unzureichend und Hitler befahl am 27.1. im Rahmen des OKW einen Sonderstab (Tarnnahme Weserübung)

zur Ausarbeitung eines Operationsplans zur Besetzung Norwegens zu bilden.»

Dette korresponderer helt ut med det Heinz Höhne skriver i sin store Canaris-biografi:

«Nå ville ikke Hitler vente lenger. Den 27. januar ga han OKW ordre om å utarbeide en plan for besettelse av Norge og Danmark. Samme dag ble det opprettet en særstab, dekknavn Weserübung, som skulle forberede en invasjon. De militære planleggere visste ikke mere om de norske stridskrefter enn det som sto i orienteringsheftet «Norwegen» fra 1907. Abwehrsjefen Canaris stilte oberstløytnant Pruck til særstabens rådighet. Sammen med noen Abwehr-offiserer ble han plassert i det tyske gesandtskap i Oslo. Pruck skulle bl.a. undersøke virksomhet hos dem som tilhørte fiendemakter, observere og oppklare den militære situasjon, herunder styrke, forflytninger og innsatshensikter hos de norske stridskrefter. Dessuten beskaftenhet ved havneanleggene i Oslo, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Narvik med henblikk på losing av tropper. Den 30. januar flyr canarismannen til Oslo.»

Og Höhne kan fortelle at Pruck gjør godt arbeide. Bare hør hva han forteller:

«Binnen weniger Wochen

(Forts. side 7)

En perfekt analyse

Arbeiderbladet skrev 6. sept. 1939:

«Den sittende regjering, nyter en uvanlig respekt og anseelse i alle kretser. Det initiativ, den fremsynthet og handlekraft den har lagt for dagen, har gjort at vi nå står ganske anderledes forberedt på å møte en krigs- og krisesituasjon enn vi gjorde i 1914.»

BLIKK PÅ VERDEN

Av Arbjiter

Ny uro i Angola

Etter valget i Angola har det stadig vært ny uro i landet. Det offisielle resultatet går ut på at det kommunistiske MPLA og dos Santos oppnådde 49,57% av stemmene og UNITA og Savimbi 40,07%. Savimbi protesterer mot dette resultatet, som han mener skyldes valgfusk og andre uregelmessigheter. Her i landet har aviser og etermedia stort sett gått god for at valget foregikk på skikkelig vis, men det ser slett ikke ut til at dette er riktig. Blant de alvorligere forseelser er at MPLA sørget for at velgerregistreringen ble avsluttet alt for tidlig, slik at mellom 500.000 og 800.000 velgere i de indre og UNITA-sympatiserende delene av landet ikke fikk avlagt stemme. Videre importerte MPLA i de sørlige provinser tusenvis av kommunistympatiserende namibiere, som helt ulovlig avga stemme. Antallet av utenlandske valgkontrollører var alt for lavt, bare ca. 800 mot 1.500 i det langt mindre Namibia ved de første valgene der. Men da var det jo sørafrikanere som skulle kontrolleres og ikke kommunister. På toppen av det hele hadde MPLA så godt som fullstendig kontroll med TV, radio og trykte media. Fordi ingen av presidentkandidatene fikk rent flertall, blir det nytt valg i mars... om forholdene tillater det. (Kilde: Tommy Hansson i Morgensbladet.)

FN-suksess i Somalia

Innsatsen av FN-tropper i Somalia ser ut til å overtreffe alle forventninger. Soldatene blir av befolkningen nærmest tatt imot som befriere, og det er liten motstand fra de væpnede bandenes side. På den måten blir hundretusener reddet fra sultedøden, og håpet er også vekket om mer ordnede politiske forhold i landet. Noen annen løsning enn væpnet intervensjon fra det internasjonale samfunns side forelå da heller ikke. Somalierne var helt ute av stand til å rydde opp i sine egne problemer. Det man nå kan spørre om, er dette: Innser FN's ledere at det heller ikke i Jugoslavia foreligger noen annen løsning enn inngripen med våpen? Det vil riktignok bli en langt farligere og kostbarere intervensjon, bl.a. fordi en såvidt sterk makt som Serbia står bak en stor del av uddådene, men verden kan ikke rolig stå og se på at hundretusener, ja, millioner av mennesker mishandles og lever under fryktelige tilstander.

Ved det gamle i Serbia

Valget i Serbia sent i desember ble en seier for gammelkommunisten og storserbereren Slobislan Milosevic. Sammen med et ultranasjonalt parti oppnådde han mer enn femti prosent av stemmene. Det betyr at Serbia vil fortsette sine herjinger i nabolandene. Det gjelder ikke bare Bosnia-Herzegowina. Antagelig vil krigshandlingene også bli trappet opp i Kroatia, som imidlertid nå har hatt en periode å forberede seg på mens serberne konsentrerte seg om Bosnia. Milosevic samlet særlig stemmer fra de uopplyste deler av befolkningen... førti prosent av Serbias innbyggere mangler grunnkoleeksamen, og det etter mer enn femogfjortti velsignelsesrike år under rødt styre. Valgets resultat gjør det enda mer nødvendig for omverdenen å gripe inn mot den storserbiske terroren.

Ikke bare snille indianere

De som har det med å skitne til alt mulig, har også greid det i forbindelse med fjorårets feiring av 500-årsdagen for oppdagelsen av Amerika. Vi har fått høre hvor forferdelige Kolumbus og hans folk var, mens de stakkars indianerne derimot bare var alt for snille og myke. At spanjolene ikke akkurat gikk frem med silkehansker, er en historisk kjensgjerning, men det er på den annen side en historisk løgn å fremstille de daværende indianere som fredelige og humane naturmennesker. Det hersket slett ikke idylliske tilstander i Mellom-Amerika den gangen. De indianske herskerne var minst like rå som sine spanjolske motstandere. Det eksisterte flere knallharde og grusomme indianske diktaturer med menneskeofringer og kannibalisme som kjennetegn. Vanlige mennesker ble i høyeste grad undertrykket. Det sier meget at mange indianerstammer slutet seg til spanjolene for å få tatt knekken på sine hjemlige undertrykkere. (Kilde: Publisisten Werner Rügemer i Frankfurter Rundschau.)

Fanger i Polen

Av Håkon Glosli

Teresa Lechowska, skriver i et innlegg 14/12-92 i Aftenposten at det ikke fantes polske konsentrasjonsleire på polsk jord.

En kan gå tilbake til 1916, da den polske stat ble gjenopprettet ved hjelp av Østerrike/Ungarn og Tyskland som sammen med polske legioner drev russerne vekk fra området.

Ambisiøse, imperialistiske ledere i det nye Polen så fra da av, og spesielt ved verdenskrigens slutt, muligheter for å slå til seg nye landområder, hvilket som kjent ble utført ved hjelp av Versaillestraktaten og franske tropper. Under denne tiden ble det opparbeidet en pogromstemning mot det tyske mindretallet, og det ble straks etter krigsslutt opprettet to konsentrasjonsleire i Posen-området, Szczyplorno og Stralkowo, hvor det ble innesperret 16.000 tyskere, og etter hvert ble det fulgt opp med flere. Vilkårlighet, brutalitet og sadisme kjennetegnet også disse leire. Vitneutsagn og virkelighetsberetninger er nedtegnet i en hvitbok: «Tyskernes martyrium i Oberschlesien», utgitt i 1921.

Forfølgelsene fortsatte i hele mellomkrigstiden til etter tyskernes angrep 1. september 1939. Den polske historiker Janusz Pielkiewicz sier i sin dokumentarberetning om den annen verdenskrig at 4000 sivile tyskere ble massakrert den 3. september 1939 bare i Pomorze og byene Bydgoszcz og Torun.

I 1945: Bare i én interneringsleir, Lamsdorf, døde det av 8064 innsatte, derav 828 barn, i alt 6488, eller 80% — av hunger, mord og sykdom.

(Aftenposten)

Camouflage

Den sterkeste mann i verden det er han, som står mest alene, sier Ibsen. Man er fristet til å benytte dette på forsvarsminister Quisling, som i disse dager fra alle kanter hudflettes på det groveste.

Hr. Quisling har feil, — som vi alle har det. Og han kan ha skuffet oss. Det er bare det, at man benytter forstørrelsesglass når det gjelder å få hans riktig godt frem. Men dog svinner disse bort ved bevisstheten om hans rakryggede holdning da han krevet nasjonens straff over fedrelandsforrederne. Han forsøkte å åpne øinene på dem som er blinde, — de, som ikke vil se. Men de, som skulde støtte ham, sviktet.

At riksadvokaten har funnet bare å kunne anvende 2 av Quislings 12 anklagepunkter tjener

Til Stalin

De revolusjonære Oslo-arbeideres hilsen.

På det store Finlands møtet av Oslo-arbeiderne i går vedtokes etter forslag av Egede-Nissen denne hilsen til Stalin i anledning hans 60 års-dag:

Kjære kamerat Stalin!

Møte av Oslo-arbeidere 17. desember, organisert av det kommunistiske partis avdeling i Oslo, sender deg i anledning din 60 års-dag den 21. desember sin flammende kamphilsen.

Vi vil gjerne forene vår stemme i det kor av begeistret og varm hyllest som i disse dager strømmer mot deg fra proletarene, de fattige bønder, kolonislaver — kort sagt fra hundre av millioner mennesker som i den kapitalistiske verden stønner under undertrykkelsens åk — og først og fremst fra de 183 millioner Sovjet-mennesker som under ditt førerskap har skapt en ny verden, en sosialistisk verden av det veldige russiske rike.

Vi norske kommunister og revolusjonære arbeidere hyller deg som fører for det internasjonale proletariats kamp mot den imperialistiske krig, mot kapitalismen og hele det råtne utbyttersystem som borgerskapet og de sosialdemokratiske ledere ved hjelp av bajonetter, galger og tukthuse — ved løgn og pogrom gjennom, presse, radio, kirke og skole opprettholder på ryggen av det lidende folk i alle kapitalistiske land.

Vi hyller deg som føreren for den revolusjonære kamp som skal føre arbeiderklassen og folkene i alle land til seier for kommunismen, samfunnsystemet som ikke kjenner utbytning, undertrykkelse, krig og fascisme, men som er basert på den inderligste solidaritet, på broderskapet mellom alle mennesker.

Kamerat Stalin! Også klassefiendens rasende hat strømmer mot deg i dag. Værre enn noen gang før. Ingen mann blir så utskjeldt, bakvasket og beløyet som deg nettopp nå, da teppet er gått opp for den annen imperialistiske krig og dermed for den gigantiske klassekampens siste akt. Hele den kapitalistiske verdens borgerlige og sosialdemokratiske politikere raser mot deg, mot det bolsjevikiske parti, mot den røde arme og mot Sovjet-Unionen. Og i de kapitalistiske land retter reaksjonen alle sine våpen mot kommunistene, mot det bolsjevikiske partis broderpartier og Stalins partifeller.

Vi vet at ditt råd til oss er: La dem rase. Disse politikere er allikevel sammen med hele det kapitalistiske samfunnsystem dømt til undergang. Under kommunistenes ledelse vil arbeiderne i alle land om ikke lenge løpe storm mot kapitalismens festning og av hele verden skape en sosialistisk verden.

I det vi følger ditt råd lover vi å forsterke vårt arbeid for sosialismens seier i vårt eget land. Vi lover å arbeide utrettelig for å samle de norske arbeidere under Marx, Engels, Lenins og Stalins fane, vi lover å gjøre seierens forutsetning; det kommunistiske parti i vårt eget land sterkere og enda handledyktigere.

Motta påny, kamerat Stalin, vår broderlige gratulasjon på din 60 års dag.

Leve Stalin, verdensproletariatets fører!

Leve den seierrike kamp mot kapitalismen og den imperialistiske krig!

Leve verdenskommunismens seier!

I kommunistavisen «Arbeideren» 18/12 1939.

ihvertfall ikke sistnevnte til skam. sprang. Da får man prøve på å felle den, — eller selv falle.

Når «Drammens Tidende» skriver, «at han skulde ha tillid til den regjering han tilhører og til folket selv, som vil gjøre opp med revolusjonsmakerne ved valget», da høres det jo sympatisk og overbevisende ut. Men det nytter lite å gjøre omgående bevegelser når tigeren ligger på

La oss slippe snakket om at valgets utfall skal ta knekken på revolusjonsmakerne. Vi har jo revolusjon hver dag i dette land. Det er camouflage.

For å skjule all ynkelighet. Ved at man ikke turde ta et oppgjør!

Chr.sands Tidende 16.12.-32

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansv. redaktør:
HAKON WARENDORPH

Postadresse: Boks 924 Sentrum, 0104 Oslo 1.
Kontortider: Enerhaugsplassen 4, Oslo;
Tirsdag og onsdag kl. 11—15.
Telefon: (02) 19 06 71 — (Telefonsvarer).
Redaktørene treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 160,- (i omslag kr. 200,-, utland kr. 220,-).

Giro: Post 0808.5164504. Bank 6063.0501248

Abonnement (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.

Annonser forskuddsbetales med kr. 2,- + m.v.a. pr. spaltem.m. Minstepris kr. 100,-.

Utgiiver: A/S HISTORISK FORLAG.

ISBN 0802-9652

Okkupasjonssyndromet

Intet folk har lidd som det norske. I de fem år fra 9. april 1940 til 8. mai 1945 måtte det norske folk utstå pinsler og prøvelser som hele tiden lå på grensen til det utålelige. Dette har da også satt sine spor. Særlig ble disse sporene synlige etter at Londonfolkene kom hjem og Sverigefolkene kom hjem og heimefrontledelsen kom frem fra sine lokale gjemmer. Da fikk det norske folk greie på hva det hadde lidd. Hvilke offer det hadde bragt for å vinne krigen og hvem som var skyld i alle prøvelsene.

Det ville være urimelig å vente at en slik fremstilling ville bli imøtegått. Den var for mange meget beleilig. De edrueelige protester var da også få. Da det etter hvert ble klart hvem som skulle rammes av oppgjøret, ble det meget om å gjøre å bekrefte og utdype myndighetenes «oppmuntrende» beskrivelser. Han far har sagt det, og da er det sant. Det eneste som ekskluderte fra den kollektive martyr/helt-fremstillingen var medlemsskap i NS.

Dette utviklet seg til et syndrom, Okkupasjonssyndromet. Etter hvert ble det ingen negativ foreteelse hvis årsak ikke kunne tilskrives okkupasjonen. (Herunder NS selvsagt) Klassisk er jo at boligkøene som fulgte oss til midt i 70-årene skyldtes reservasjonsløst krigens ødeleggelser, fem år uten bygging, nedbrutt økonomi, ingen materialer etc. som alt skyldtes «nazistene». Syndromet, i likhet med andre farsotter, tok få rasjonelle hensyn. Det lot seg ikke affisere av at Europa vest for jernteppet forlengt var bygget opp igjen til tross for at by etter by — i hundretall var nesten radert ut. Boliger, industri og kommunikasjoner skutt og bombet i filler og med en økonomi fullstendig av hengslene.

Vi kom gjennom krigen med en solid økonomi, med gjeldfrie kommuner og med underskudd på clearingregnskapet vis å vis Tyskland (som ikke ble betalt). Et gedigent importoverskudd hadde også NS-myndighetene greid å få til. Etter mellomkrigstiden med arbeidsløshet, gjeld og konkurser på høyt og lavt plan, var den private økonomi blitt stabil og god. Ikke minst på grunn av de godt betalte arbeider for Das Reich i alle avskyninger som det norske folk uten nevneverdige reservasjoner med flid og dyktighet deltok i. Til og med helsesituasjonen var god etter de fem lange og tunge.

Etter krigen fikk vi Marshall-hjelpen, høykonjunktur og etter hvert også olje. Vi har levd godt, men unnlatt og sikre vår og våre etterkommeres fremtid. Den første lille krise som kom, avstedkom problemer som vi burde kunne ha unngått. Vi har hele tiden hatt behov for «skyldige», og syndromet har i årenes løp fått de mest kuriøse utslag. Stadig når noe er eller går galt, har det ikke vært verre siden — eller det skyldes — «nazitiden». Nå blir, f.eks., denne hendige tidsberegning benyttet i de dystre reportasjer fra voldtektsterroren i Bosnia. Har ikke vært verre siden tyskernes herjinger. Vi har faktisk fulgt die Wehrmacht på svært nært hold uten å ha observert slike eksesser. Tvert imot var det streng straff for udisiplinert opptreden. Faktum er at så trygt som det eksempelvis var å ferdes i Oslo under krigen nattetid, har det ikke vært siden. Å vandre etter mørkets frembrudd fra Sinsen til Skøyen via sentrum i lovlig ærend var ingen bragd trass i blanding og krig. I dag bør man ikke gjøre det uten eskorte.

Vi tror at den lettvinde presentasjon av norsk lov og norsk myndighetsutøvelse som lå i landssvikoppgjøret og de smittestoffer som «okkupasjonssyndromet» førte

LARS GRAN til minne

Lars er død!

Den 17. oktober 1992 forlot han oss.

Han var en av de fem brødrene Gran som meldte seg til tjeneste i kampen mot faren fra øst.

Han kom helskinnet gjennom front-tjenesten, men ble som sine kamerater belønnet for sin tro på sitt land, sitt folk, og for sin vilje til å ofre livet for det han trodde på: År i fangenskap, tap av rettigheter, tråkket under «seierherrenes» hæl.

Men ingen kunne ta fra Lars troen på at innsatsen var riktig. Ingen kunne knekke hans moral.

Troen på Norge og det norske folket, og på en rettfærdig historisk dom gav ham mot og krefter til å fortsette.

Han ba ikke om nåde. Ryggen var rak og hans tro på et fremtidig land var urokket . . .

Vi — hans kamerater — står igjen med hodene bøyet i sorg for en god venn som er gått bort. Men med lyse minner om en mann som gjorde sin innsats uten store geberder, bare med en selvfølgelig pliktfølelse. Rolig og traust i kampen, lun og blid i kameratkretsen.

Vi får ikke senke våre faner, ikke skyte vår salut over Din grav. Det gjør vi i våre tanker. Istolthet over å ha tilhørt Din kameratkrets, takker vi Deg, bøyer våre hoder og lyser fred over Ditt minne.

Kamerater fra 2. kompani.

Dette med «pengedyrking»

Av Sigurd Lyngstad

«Dette med «pengedyrking» betyr jo i klarsprog ikke annet enn at folk flest vil ha mest mulig penger mellom hendene», skriv Ole Bakken i Folk og Land nr. 10/92 i svar til underskrivne. Nei, enno er ikkje folk flest verre enn dei vil ha det som er rett og rimeleg for ærleg arbeid. Men at mange er forførde til å tru EØS og EF, er noko anna. Sanninga er at det som er godt for dei store pengeinteresser, vil ikkje bli godt for folk flest. Dei store som er på rov, vil ha bort slike stengslar som lan-

til, har bidradd i vesentlig grad til den lettvinthet som har ridd nordmenn i etterkrigstiden. Det gjelder i forhold til lov og orden, til arbeids- og skoledisiplin, til ansvar for egen og felles skjebne, til kulturell bevissthet og flere andre forhold.

At 100.000 bevisste, ustraffede, veletablerte (stort sett) og nasjonalsinnede landsmenn (og kvinner) blir utsatt for spott, forfølgelse og straff på så sviktende grunnlag som under rettsoppgjøret, må få følger. Folk visste og registrerte selv om forholdene gjorde det bekvemt å lukke øyne og ører. Også de har en bør å bære.

Til ingen nytte?

Av Trygve Engen

Sigmund Knutsens artikkel i F&L nr. 10/92 er konsentrert verdenshistorie. Forfatteren ser «den store sammenheng», og plaserer årsak og virkning i riktig rekkefølge; «— ingen ville ha hørt navnene Mussolini, Hitler og Franco, dersom ikke Marx og Lenin hadde gått i forveien.» — Så klart! Men hva og hvem gikk i forveien for Marx og Lenin? Hvorledes kunne en slik bevegelse som kommunismen oppstå og vinne tilslutning?

Det må vel være innlysende at årsakene her må søkes i kapitalismens villfarelser. Fri konkurranseprinsippet kunne ikke praktiseres uten den reguleringsmekanisme som er innebygd i ethvert solidarisk folksamfunn, stort eller lite. Store deler av samfunnenes beste folkemateriale ble valset ned. Reaksjonen måtte komme, — og dermed fikk verden høre navnene Marx og Lenin m.fl. Hatets og immoralitetens religion brente seg og fylte tomrommet etter Bibelens Gud.

I ly av de «demokratiske friheter» hadde marxistene fritt slag, både til å ødelegge den gamle tru, og til å forfølge og vanære alle som forsøkte å stake ut nye veier. Forfølgelsen av Vidkun Quisling i 30-års Norge, vil være vel kjent. Men hvor mange er det som vet at han allerede i 1935 var dømt til døden —, nemlig på Kominterns 7. kongress? Også andre

originale og frittstående tenkere, slike som Viktor Mogens og Bertram Dybwad Brochmann, fikk sin snert av pisken. Den sistnevnte ble jo t.o.m. rensket ut og stemplet som «landssviker». Men det lyktes først i galenskapens år etter krigen.

En stor del av menneskene, både i vårt og andre land, ble i den grad hjernevasket av denne propaganda, at de virkelig trudde på sovjet-staten som en del av «demokratiens enhetsfront!» (Dette sto virkelig på trykk i norske aviser i 1939!) Likevel klarte Hitler å komme «demokraten» Stalin i forkjøpet med 14 dager. Og jernteppet ble ikke forankret i Atlanterhavet, men ved Elben. Vesteuropa fikk et pusterom og en tenkepause. Så Tysklands og de europeiske frivilliges innsats var ikke for-gjeves.

«Pusterommet» ble langt nok til at statskapitalismens fallitt ble avslørt for verden. Og systemets gamle støtter byttet navn og kalte seg sosialdemokrater.

Har nå Europa nyttet denne pausen? Burde vi ikke i djupt alvor undersøke hva det var 30-års bannlyste tenkere egentlig ville? I stedet for å lytte til de nybakte «demokrater's» nye slagord?

**Har du betalt
bladpengene?**

hver for seg forblir frie og selvstendige stater» står det i Quislings framlegg til Europapakt.

Er ikkje Ole Bakken med flere merksam på at verda har vorte sett 50—60 år attende? I 1930-åra vart det gjort fleire vel-lukka forsøk med å få folk i arbeid ved å gå utanom rentesugarane og spekulantane sitt økonomisystem, dvs. rentefrie pengar. Margrit Kennedy nemner i si bok «Det nye pengesystemet» m.a. frå Wörgl i Austerrike at «andelen arbeidsløse gikk ned i løpet av et år 25%». Og i Tyskland kom 6 millioner arbeidslause i arbeid! No sannar den fransk-jødiske professor R.G. Dommerque Tobacci de Menasse at «Krigen mot Hitler ble erklært fordi han ville innføre en ny økonomisk samfunnsordning».

I denne sammenheng vil eg gjerne få gjere merksam på boka «Det nye Europa i Bibelens lys» av dr. Niels Røhnabæk. (Nytt Livs Forlag, postboks 121 Slemdal, 0320 Oslo.)

Kravet om angre fra NS-folk — sett fra flere sider

HVEM SKAL ANGRE HVA?

Av P.O. Storlid

Fortsettelseskrigere og etterdeltagere vender med jevne mellomrom tilbake til spørsmålet om en viss forventet, men stadig uteblitt angre. Denne etterlyste angre burde, får vi vite, ha meldt seg hos folk som på ett eller annet vis tonet flagg i konflikten som nå ligger et halvt hundre år tilbake i tiden: Nærlig hos dem som dengang var på motsatt side av den noen av synserne deltok på, og flere av dem formodentlig ville ha deltatt på, om de nå hadde vært født den gang. Hva slett ikke alle var. Blant disse siste finnes noen av de iherdigste.

Og nå er de her igjen. For dem har ikke meget forandret seg i verden, ikke i hovedsak. For andre kan det fortone seg annerledes. Som nå at Sovjetunionen gikk i oppløsning og kommunismen endte som det Marx begynte med å kalle den: Et spøkelse. Hvoretter det ble bekreftet som svært mange visste fra før: At forbrytelser så enorme som bolsjevismens har aldri i historien noe annet regime begått.

Men det er ikke om angre hos kommunismens forkjempere og tilhengere her tales. Anført av resirkulerte AKP-ml'ere og andre gammelsosialister har diverse «medier» så særdeles lett for å forstå at en og annen fhv.kommunist vinner et valg ett eller annet sted i det tidligere Sovjetunionen, og de hverken rystes eller forundres over TV-reportasjer med Stalin-bilder og

annet fra historiens skrapheug i spissen for et demonstrasjonstog. Nei, for rett betenkt er dette bare rimelig, får vi høre, forvalterne av konkursboet har ikke alltid hatt noen helt heldig hånd i opprydningsvirksomheten. Som vel også her og der kan stemme. Men bobestyrere kommer normalt inn først etter konkursen. De har ikke forvaldt den. Men alt i alt er det i sin orden å ha vært, eller fortsatt være, tilhengere av Stalin, Mao, Kim Il Sung og Pol Pot. Man kan i verste fall ha kommet ut for en feilvurdering, og hvem kan ikke det? Verre er det ikke.

Men det kan altså også virkelig være verre. Og verst står saken for mennesker som for det halve hundreår siden hadde en følelse av at sammenhengen var nokså nøyaktig slik som alle nå vet at den faktisk var. I dette landet ble mange av dem NS-medlemmer, av disse mange igjen frontkjemper. Så havnet de altså på den side hvor de autoriserte synsere og historiefortellere ikke var. Det er det de burde angre. Hvis de nemlig gjorde det, kunne de samme synsere muligens ville ta under overveielse spørsmålet om å tilgi dem.

Hva skulle den tids NS-folk og frontkjemper angre? Såvidt forstås: Uhyrligheter begått andre steder enn de var, av andre enn dem selv. Men kan egentlig noen angre andres gjerninger? Mon synsere selv angre bestialiteter som Dresden og Hiroshima? En oppfordring i den retning vil de sannsynligvis

avvise som meningsløs. Og det vil de ha rett i at den ville være. Men i motsatt retning? Det ligger også langt utenfor normale menneskers etiske begreper at f.eks. en norsk kommunist skulle føle angre for GULAG eller Katyn. Han har ikke hatt noe med noe av dette å gjøre. Derimot kan han beklage — og gjør vel det — at slikt skjedde i en idés navn som han trodde på og kanskje satte noe inn for. Ikke mere.

Nei, ikke mere. For angre er en etisk kategori, og kan nødvendigvis bare gjelde handlinger og unnlater under brudd på en moralsk regel som vedkommende menneske ser som forpliktende for seg. Man kan derimot aldri angre på å ha fulgt det moralske imperativ som ligger i den. Heller ikke finnes i kristen eller noen annen høyerestående etikk et begrep som «kollektiv skyld», som pave Pius XII var rask til å presisere i 1945. Det lokale Berggrav-produkt i motgående retning turde bli stående som et heller makeløst politisk-
(Forts. side 6)

HVORFOR angre vi ikke?

Av Balder

Det er nokså mange som går rundt og undrer seg over at vi NS-folk ikke angre. Noen ganger kan man undre seg over det selv også, for jamen har vi fått betale for det vi var med på.

Hva er så årsaken til denne manglende angre? Før jeg besvarer dette spørsmålet vil jeg imidlertid understreke at vi vel kan beklage både det ene og det annet som okkupasjonstiden førte med seg. Verre er vi ikke. Men vår mangel på angre over ting som våre motstandere finner forkastelige, skyldes vår viten om at de fleste ting vårt parti og våre ministre foretok seg, hadde til hensikt å tjene Nasjonal Samlings to sentrale mål, nemlig å sørge for;

- 1) at Norge og det norske folk kom seg gjennom okkupasjonen og verdenskrigen med

minst mulig tap av liv og eiendom, og at

- 2) Norges frihet og selvstendighet måtte gjenvinnes i tilfelle av en tysk seier.

Det gledelige ved de siste års historieskriving er at historiker etter historiker forsterker og underbygger vår viten om disse ting. Ikke minst har Hans Fredrik Dahl bidratt til å kaste lys over motivene for Quislings og Nasjonal Samlings handlinger, selv om han ikke ennå helt klart har oppfattet vårt helhetssyn.

En annen ting som i høy grad gjør angre malplasert, er at vi med glede minnes den idealisme og offervilje som lå bak de fleste NS-folks innsats. Her er selvfølgelig frontkjemperne det store eksempel, men også tusenvis av andre NS-folk ytet en fremragende og uselvisk innsats.

Det fine er at flere og flere later til å forstå hvorfor NS-folk slett ikke angre.

Forsoning krever redelighet!

Av Hrodgeirr

Under overskriften «Forsoning krever angre» i Dagbladet den 21. august 1992 uttaler professor Leo Eitinger:

- 1) Frontkjemper og krigsforbrytere flest viser ingen angre.
- 2) Det å delta aktivt på den gale siden under krigen, er og blir en krigsforbrytelse.

Professor Eitinger er ingen herr Hvemsomhelst, og det er kanskje ingen tilfeldig valgt formulering fra professorens side, når han velger å stille norske frontkjemper kollektivt i bås med «krigsforbrytere».

Han spiller her på vanlige folks vage oppfatning av begrepet «krigsforbryter» og «krigsforbrytelse».

Begrepene «krigsforbryter» og «krigsforbrytelse» oppsto vagt allerede på 1800-tallet, men ble klarere definert etter Den første verdenskrig, da de allierte ville stille den tyske keiser for en internasjonal domstol, tiltalt for krigsforbrytelser.

Dette lyktes ikke fordi den hollandske regjering nektet å utlevere keiseren til de allierte.

Etter Den annen verdenskrig stilte de allierte en rekke tyskere for retten som krigsforbrytere, tiltalt for krigsforbrytelser etter

følgende definisjon:

KRIGSFORBRYTER kalles personer, både militære og sivile, som begår handlinger som strider mot krigens lover og sedvaner (folkeretten, internasjonale avtaler m.v.)

KRIGSFORBRYTELSE er krenkelse av krigens lover og sedvaner, drap, mishandling eller deportering av slavearbeidere, drap eller mishandling av krigsfanger eller sjøfarende, gisseldrap, plyndring av offentlig eller privat eiendom og hensynsløs ødeleggelse av byer og landsbyer.

Professor Eitinger vil notere at det her ikke står noen ting om at vanlige soldater/frontkjemper som «ikke angre», automatisk er å betrakte som «krigsforbrytere». Av Krigsforbryterdefinisjonen kan det heller ikke utledes at stridende soldater/frontkjemper skal betraktes som krigsforbrytere fordi de kjempet «på den gale siden».

Professor Eitinger vil heller ikke kunne finne en eneste nordmann som i egenskap av frontkjemper, nasjonalt eller internasjonalt, er blitt mistenkt eller anklaget som «krigsforbryter» eller for «krigsforbrytelser».

Av professor Leo Eitingers karakteristikk av frontkjemper-

ne som «krigsforbrytere» blir dermed intet annet tilbake enn grunnløse og krenkende beskyldninger mot mennesker han må vite har vanskelig for å kunne ta til motmæle.

Det ville være på sin plass for en person med så høy akademisk grad som professor å beklage sitt overtramp offentlig.

Forsoning krever nemlig også sannhet.

Et håndtrykk fra en åpnert neve

Av R. H., Bærum

Under ovenstående overskrift har kommunisten Arne Roll et innlegg i nummer 10/1992 av avisen. Jeg vet ikke om dette er et kjærkomment håndtrykk til alle frontkjemper og vil følgelig ikke uttale meg om det. Det jeg ønsker å uttale meg om er hr. Rolls mangel på kunnskap om hvorfor nordmenn meldte seg til krigsinnsats på Østfronten og hva de kjempet mot.

De bøker jeg har lest om Frontkjemperne og de front-
(Forts. side 6)

Det originale hjørnet

– Enhver dag går mot kveld

Dagen er god

Føler ennå velvære

når hånden glir over glatte bord

Kjenner angren av nyvasket tøy

Returnerer behendig

i egne nysnøspor fra postkassen

Tryller Elvira Madigan ut av spillemaskinen

Ja da, fortsatt kan ørene

duve i Mozartdønninger

Kvelden kommer,

det puster jevnt og tillitsfullt ved siden

Tankene er så skarpe, når så langt

Kanskje er det min tur til ikke å våkne igjen

Men tankene var fine – og dagen god!

HaWa

TANKER OG HÅP ved et årsskifte

Av E.L., Oslo

Når man betrakter samtiden og prøver å danne seg et bilde av fremtiden, kan man gjøre seg disse refleksjoner:

Bakgrunnen for de to siste verdenskriger i vårt århundrede var troen på hat og misunnelse, styrke og makt, mistanke og sjalusi og hård konkurranse på det økonomiske område. Dette resulterte i mistillit til humanitet, kjærlighet, broderskap og rettferdighet. For hva et menneske sår, det skal det også høste.

Splidaktighet og kriger har med visse mellomrum behersket de europeiske folkestammer fra tidenes morgen. Tanken om et fellesskap i et forenet Europa, hvor tollmurer og grenser etter hvert viskes ut, er i ferd med å realiseres, selv om viktige problemer ennå venter på sin løsning. Ved at den europeiske økonomi blir samordnet, vil en viktig krigsfaktor dermed være eliminert.

Det europeiske Fellesmarked er i dag en naturlig konsekvens

av hva som ellers skjer i verden. Hele spekteret av økonomiske og politiske samarbeidsinteresser vil etter hvert bli fremmet; forskning, teknologi, utdanning, miljøvern og den sosiale dimensjon.

I flukt med de økonomiske og tekniske enhetsbestrebelse i Europa, vil naturlig også følge samarbeide på det åndelige og kulturelle plan såvel som på det politiske og sosiale plan.

Det nye Europa fra Atlanterhavet i vest til Ural i øst vil en gang i fremtiden, vil vi håpe, ikke bli en kompakt og homogen masse, men en nyskapt organisme, rikt nyansert som et lysbrytningens farvespill, ved at hvert enkelt folk sterkere enn før utfolder sitt særskilte vesen i sin egen og i fellesskapets interesse, formet som det er og blir av landenes skiftende natur og av folkenes forskjellige fortidsminner, deres opplevelser gjennom gode og vonde tider. Vår oppgave er da å bringe Norge til å funkle i dette farvespill, sterkere og vakrere enn i tidligere tider.

Historiske eventyr og sjofelheter

Av O. Nygaard

I Aftenposten våren 1965 skrev høyesterettsadvokat Annæus Schjødt: «Tyskerne tok maten ut av munnen på nordmennene under okkupasjonen.»

Dette er ikke jus. Det er hets. En historisk sannhet er nemlig at hvis ikke tyskerne hadde tilført Norge store mengder matkorn under okkupasjonen, hadde nordmennene sultet ihjel.

Adv. Schjødt går professor Magne Skodvin en høy gang i historieløshet. Sistnevnte påstår at «Elverumsfullmakten» eksisterer. Kan Skodvin eller andre være så vennlig å finne denne fullmakten? Hvorfor det er så maktpåliggende? Jo, det er nemlig på den det rettsstridige «rettsoppgjøret» er tuftet.

Hvis «Elverumsfullmakten» finnes, må det være i Stortingets arkiver. Er den ikke der, finnes den i det hele tatt ikke. *Den saken er klar.*

Også en annen sjofelhet:

De norske jentene som i krigens dager var i innsats som sykesøstre ved Østfronten for å hjelpe mennesker i nød, ble av norske domstoler dømt som landsforrædere og fratatt alt de eide. Norges Røde Kors lot dem i stikken. Ingen hjelp.

Skam dere — Norges Røde Kors. Dere er hardt belastet.

Ble Den andre verdenskrig utkjempet om EF?

Av Egil Hornin

Til spørsmålet i overskriften kan tenkes følgende motspørsmål: Hva i all verden har EF med den andre verdenskrigen å gjøre? Vel, EF betyr «europeisk fellesskap», og akkurat disse ordene ble brukt av Adolf Hitler for snart 50 år siden:

Aftenposten 27. sept. 1943:

Der Führers erklæring:

I siste avsnitt av der Führers erklæring i går er det dessverre oppstått en oversettelsesfeil. Vi gjentar derfor angjeldende avsnitt i sin helhet: «... Det er der Führers uforanderlige vilje å la et nasjonalt og sosialistisk Norge oppstå i frihet og selvstendighet når denne skjebnekamp er ført til en seierrikk avslutning, et Norge som til et europeisk fellesskaps høyere plan bare avgir de funksjoner som til enhver tid er ubetinget nødvendige for Europas sikkerhet, fordi utelukkende dette fellesskap kan og vil være den avgjørende bærer av og garant for denne sikkerhet.»

Vi merker oss at «en seierrikk avslutning» av den andre verdenskrigen er Hitlers selvfølgelig forutsetning for at han og hans likesinnede kunne sette planene om dette fellesskapet ut i livet. I stedet seiret den annen part, og veien lå åpen for dem til å sette sine planer ut i livet. Det ble flere trinn: Be-ne-lux, kull- og stålunionen, Europarådet,

som ifølge Aftenpostens «Hvem Hva Hvor» for 1951 side 59 ble dannet på Winston Churchills initiativ. Prosessen toppet seg i 1957 da Roma-traktaten ble til, nå vet vi at det er spørsmål om å utvide EF med nye medlemmer, deriblant Norge som allerede har levert søknad. Det må etter dette være grunn til å hevde at det var seieren i den andre verdenskrigen som muliggjorde utviklingen fram mot våre dagers EF, og at EF er seierherrenes fellesskap, nå representert ved deres politiske etterfølgere.

Spør vi: I hvilket Europa er det hvilket fellesskap? må svaret være; seierherrenes Europa og deres EF. For dersom det skulle ha vært tapernes Europa og deres fellesskap, så måtte jo bl.a. Hitlers og Quislings politiske etterfølgere i dag vært i ledelsen. Men dette ville jo bety at den andre verdenskrigen resultater ble omgjort! I stedet har vi forbundskansler Kohl i Tyskland som politisk etterfølger av Adenauer, og i Norge har vi Gro Harlem Brundtland som politisk etterfølger av Gerhardsen. Vi ser at intet er nytt under solen: Taperne i en slik stor konflikt som den andre verdenskrigen med slike vide konsekvenser, må finne seg i å tape politisk makt. Men det betyr naturligvis ikke at de alle er utelukket fra europeisk liv, men det betyr at de ikke har overordnet eller styrende innflytelse.

Ta i så det monner!

Det er vel ikke nødvendig å minne om utryddelser av *milliarder* (Red's uth.) av mennesker som ikke tilhørte den riktige «rase».

Sverre Myrli
i Akershus og Romerikes Blad

Tysk

Forøvrig må en ny generasjon av intelligente nordmenn begrave stridsøksen fra de «harde og tunge år» og lære mer tysk enten vi nå liker det eller ikke. Tysk er det andre verdensspråket, ikke minst om vi vil ha kontakt med det nye etterkommunistiske Europa.

Dag Halvosen
i Kulturelt Perspektiv.

Din støtte - vår fremtid!

Bidrag til:
Postgiro 0808-5164504
Bankgiro 6063.05 01248

MÅNEDENS PERNILLE

Brande i fokus

«Kan man si at hakekorset ruller eller dreier seg mot høyre?» Gullet ser spørrende opp fra Dagbladet som hun er fordypet i. «For det er da ikke mot venstre», tilføyer hun.

«Nei da», svarer jeg, «det stemmer at det er høyrevendt, hvis jeg kan si det slik. Hva er det nå Dagbladet er opptatt av? Jeg har ikke lest det enda.»

«Det er, ifølge Dagbladet, nazi-ramp som har vært på ferde igjen, og her skal du høre: Forhistorien er, så ifølge Dagbladet, og kort fortalt denne». Hun kaster et blikk ned i avisen, og fortsetter: «En norsk kunstner, navnet spiller ingen rolle, deltok i en konkurranse om utsmykningen av den nye Sentralbanestasjonen her i byen. Hans ma-

leri, det dreiet seg om et veggmaleri, med tittelen «Dødens Eleksir» og med molekyler fra giftstoffer som motiv, ble ikke antatt. Derimot ønsket den lille jyllandske byen Brande, hvor husene ustyres med veggmalerier, kunstverket. Her har det da, vel i ly av nattemørket, blitt sprøytet et hakekors på det. Og årsaken til at jeg spurte deg om hakekorset er den, at på den illustrasjonen som Dagbladet gjengir, er det venstrevendt.»

«Det er alt annet enn første gang at slike til skrekk og gru gjengis», innskyter jeg.

«Det har du rett i», fortsetter hun, «men hvis jeg var en virkelig nynazist, måtte jeg da i det minste vite hvordan et hakekors ser ut.»

«Og de, som tydeligvis er så hellig overbevist om den nynazistiske fare, burde også ha greie på det», tilføyer jeg.

«Ja, det må da være det minste man kunne forlange», sier Gullet, «men når man rir samedias nåværende kjepphest, så må det være nazi-ramp som er på ferde uansett.»

«Husker du en artikkel som Hans Fredrik Dahl skrev i Dagbladet i begynnelsen av desember», spør jeg, «overskriften var «Årets vinner».

«Ja, jeg husker den godt», sier Gullet, «det var den hvor Dahl uredde rykket ut mot samedienens maling av fanden på veggen. Det var der han svart på hvitt redegjorde for hva som skjuler seg bak de såkalte ny-

nazistene.»

«Og», tilføyer jeg, «der han også kom inn på det sjofle angrepet på INO, som Helle Fjeldalen serverte i Dagsrevyen i Fjernsynet ifjor vår, at nynazistene i Norge skulle være finansiert av tidligere NS-medlemmer. Dermed ga han jo også INO oppreisning. Kringkastingen ville jo ikke gjøre det i sin suverene forakt for sannheten.»

«Jeg har gjort meg mange tanker om det hysteriet som nå manes frem», sier Gullet.

«Hvilke?», spør jeg.

«Det høres kanskje dumt ut», svarer Gullet, «men de går i følgende retning: Sovjet eksisterer jo ikke mer. Sovjet representerte inntil Gorbatsjov kom inn på arenaen kanskje det største hel-

vete på jorden, om jeg skal si det slik. Nå har det, som en gang var den store trussel, blitt en del av det gode selskap. Skal jeg si at det er en omvendelse som har funnet sted?»

«Men for å kunne omfavne de nyomvendte, må deres fortid glemmes. Og hvordan gjør man det best? Jo, ved for det første alltid, når noe brutalt skjer i verden, å snakke om nazistiske metoder. Og ennvidere ved å skape et nynazismehysteri. Frustrert ungdoms eksesser kommer meget beleilig, og utnyttes uten skrupler.»

«Tro om ikke dette er to sjeler og en tanke», sier jeg.

Pernille

Faksimile fra Dagbladet 9/11-92:

Nedlatende og arrogant om ærlig bok

Under den fordømmende overskriften, «Hitlers edsvorne mann», omtalte Arne Skouen i Dagbladet for en tid siden Per R. Johansens bok «Frontkjemper».

Med en arroganse, som er Arne Skouens egen, og med en iøynefallende hatsk holdning til for-

DEBATT

fatter og tema, nærmest føyer han boka unna og lar det tydelig skinne igjennom at dette er et skriftlig makkverk, upålitelig i sin omgang med fakta, motbydelig i ånd og gehalt.

Jeg kan på ingen måte dele Arne Skouens irritasjon. I boka forteller Per Johansen om sin oppvekst i Oslo i en stor familie, med en mor som eneforsørgjer,

under tredveårenes arbeidsløshet. Vi hører om hans beundring og tro på Tyskland og tyskerne, og på at veien til frihet for Norge bare gikk gjennom Tyskland og NS.

Under felttoget i Russland ble forfatteren hardt såret og svevde en tid mellom liv og død. Det ble sykehusopphold og rekonvalesensstid. Deretter videreutdannelse i Tyskland til stabstjeneste. Etter dette tilbake til Norge hvor han ble leder for Germanske SS i Trøndelag. Her røk han imidlertid uklar med sine overordnede og bad om å få komme tilbake til Tyskland hvor han igjen meidte seg til fronttjeneste. Han opplevde flukt, tilfangetageise av de allierte, gjentatte tusier om å bli skutt, krigsfangeopphold, sult og fornedrelse.

Så tilbake til Norge for å få dom og straff. Per R. Johansen og de øvrige frontkjemperne håpet på en rettfærdig dom og en human behandling. At behandlingen i alle fall ikke var human, gir forfatteren skremmende eksempler på. Det er faktisk slik at man skammer seg over å ha delatt i Hjemmefront og milorg-

tjeneste når man hører om de grove trakasseringer, ja faktisk ren brutalitet, som fant sted.

Forfatterens dom lød på åtte års hardt straffearbeid pluss fradømmelse av statsborgerlige rettigheter og allmenn tillit for et tidsrom på 10 år.

Arne Skouen misliker sterkt denne boka. Riktignok bedyrer han at han ikke er imot at den er blitt utgitt. «Neida, neida», sier han. Boka er nyttig fordi den avslører en mann som er «lurt opp i stry», og er derfor ikke noe å bry seg om eller ta høytidelig. Jeg er dypt uenig med Skouen. Jeg tror nettopp bøker av denne karakter er nødvendige og viktige, hvor uenig vi enn måtte være i forfatterens syn på Tyskland og nazismen.

Boka er ærlig. Den tidligere frontkjemper legger ikke skjul på sine sympatier og antipatier. Og han legger så visst ikke fingrene imellom når han forteller om den behandling han og andre landssvikere ble gjenstand for under rettergangen og under den første tiden på Iiebu. Jeg tror det er svært bra at dette kommer frem, som en motvekt mot den hjernevask og ensidige

svart-hvitmaling som stadig preger synet på krigstid og okkupasjon i Norge. - Vårt landssvikoppgjør er så visst ikke noe å briske seg av.

Forfatteren peker på at det er vanskelig for folk av hans kategori å komme til orde i pressen og få utgitt bøker. Arne Skouen protesterer indignert på dette. Utgivelsen av denne boka er jo nettopp et bevis på det motsatte, sier han. Ja den er vel det, og det skal Aschehougs forlag berømmes for. Men du verden for et enslig lite bevis, blant alle de tusener av manuskripter, fra dem

som stod på den andre siden, som er blitt refusert med forakt eller med allverdens ynkelige og finurlige begrunnelser. - Hvorfor? Jo fordi avisredaksjoner og forlag stadig er redd for at det å la slike synsmåter komme på trykk kan føre til tvil om «nasjonal holdning» hos dem som markedsfører dette, fra den innflytelsesrike, selvtilfredse og frihetstjempende flokk som mener de har monopol på å nære omsorg for fedrelandet.

Thorleif Øisang

Kjære Thorleif Øisang:

Som anmelder kan jeg ikke være forpliktet til å uttrykke sympati for en landssvik med løytnants grad i krigens verste militære skamplett. Waffen SS, bare fordi han skriver «ærlig» om svineriet han var med på. Han viser dessuten verken vett eller an-

stendighet, når han holder fast ved sitt landssvik, som han ikke beklager.

Jeg deler ikke beundringen for denne «ærligheten», og kan bare henvisse til min anmeldelse av 21. oktober, som jeg står ved.

Arne Skouen

Som vanlig viser Arne Skouen seg uhemmet tolerant og storsinnet. (F. og L. anm.)

Et håndtrykk . . .

(Forts. fra s. 4)

kjemperne jeg har snakket med sier at de kjempet for Norge mot den røde bjørn og Stalinismen. Dette er et faktum hr. Roll ikke har forstått. Hr. Roll tror også i dag at våre tapre landsmenn kjempet for Tyskland og Hitler. Dette tror hr. Roll selv om han i lengere tid har lest F. og L. Vel en får unnskyld ham, den kommunistiske lære og dogmatikk er vanskelig å bli kvitt.

Ellers vil jeg få påtale at det er

interessant å lese at også gamlekommunister nå gir dere rett og skriver i vår avis at dere hadde rett. Jeg tar av meg hatten for mine foreldre som var så forutseende at de 60 år før hr. Roll forsto hvilken fare Stalin og kommunismen var for vår kultur. Takk kjære Foreldre, takk skal dere ha. Til de av dere som ble igjen der ute vil jeg rette en ekstra takk post mortem, dere ofret livet for at hr. Roll og hans kumpaner skulle slippe å leve under Stalins fane.

RED's ANM.:

Hva hr. Roll har forstått eller

ikke skal vi - klok av skade - være varsomme med å uttale oss om utover det som står i brevet hans.

Som en av dem som iflg. RH er verdig takk, er jeg villig til å dele denne med hr. Roll. Det ligger ryggrad og forståelse bak et slikt brev.

HaWa

Norske frontkjemper . . .

(Forts. fra s. 1)

undersøkt og omtalt tema i etterkrigstiden.

Om denne forholdsvis tallrike gruppen av den gang yngre nordmenn, forekommer det hittil bare spredte omtaler. Harald Frøshaug, daværende fengsels-overlege, skrev et par artikler i Acta Psych.Scand. i 1949 og 1951 (4,5) der han sammenlignet et utvalg med tilsvarende rekrutter og fant markert høyere IQ og utdannelse hos frontkjemperne. Svein Blindheim har en grundig omtale i sin bok «Nordmenn under Hitlers fane» (6) med en fyldig beskrivelse av falne.

F. Halle har gitt en levende skildring av frontkjempernes strabaser i sin bok «Fra Finland til Kaukasus» (7). Det har også Svein Halse i sine bøker «I forreste linje» (8) og «Mot sammenbruddet» (9). Den mest omfattende omtale av frontkjemperbevegelsens okkupasjonshistoriske side er utført av Ole Dahl som hovedfagsarbeid ved Historisk Institutt, Universitetet i Oslo (10).

Det er imidlertid ikke gjort noe systematisk arbeid om de helsemessige påkjenninger og senfølger for norske frontkjemper.

Det foreligger heller ikke noen fortegnelse over alle nordmenn som var i krigstjeneste på Østfronten. Heller ikke foreligger fullstendig oversikt over falne. I løpet av dette arbeidet er jeg kommet over ca. 60 til da ukjente falne frontkjemper og front søstre. Derfor blir de tall som presenteres, hele tiden minimumstall.

Hvem skal angre . . .

(Forts. fra s. 4)

teologisk kuriosum.

Var disse anger-krevende synsere ærlige, ville de ha begynt med å forlange nøyaktig det samme av egen side som av den annen, og allerførst av seg selv, enkeltvis. Det er ikke skjedd, og ingenting tyder heller på at det vil komme til å skje. Hvorved det hele i hovedsak fremstår som en høyst tiltrengt avledningsmanøvre. For ettersom den store publikumsinteresse sjelden fanges av mere enn en sak ad gangen, vil folk beskjefte seg lite med Stalins og hans etterfølgere og tilhengeres kommunisme, så lenge de er travelt opptatt med Hitler og hendelser for 50 år siden. Slik fremstår det hele som det det fra regissørens side i all enkelhet og enkelhet er: Intellektuell svindel og moralsk hykleri.

Forsvarsministerens . . .

(Forts. fra s. 8)

mar fordi en tysk avdeling nærmest seg Hamar? Hva tenkte de da de måtte bryte opp fra Elverum og flykte videre østover fordi regimentssjefen på Elverum — på eget initiativ — hadde lagt en sperring med Midtskogen for å stanse tyskerne?

Tenkte de: Her får en redde seg som best en kan?

I tro på britiske løfter om hjelp prøvde den positive, nyutnevnte general Ruge å improvisere et forsvar til hjelpen — som ikke kom — kom. Nygaardsvold beskrev selv regjeringens reise som flukt.

Men De behøver ikke å være redd for å måtte ta ansvaret om noe slikt skulle skje igjen, forsvarsminister. For da Undersøkelseskommissjonen etterpå ga sin dom, ble bare den avgåtte utenriksminister og den avgåtte forsvarsminister kritisert. Regjeringsjefen selv fikk medalje og æressjasje.

Men befalet fikk i lange tider etterpå høre at det ikke hadde vært noe tess. De som lå igjen i snøen fikk ikke anledning til å uttale seg om hvor ansvaret for elendigheten burde plasseres.

Er ikke dette noe å tenke på, forsvarsminister Johan Jørgen Holst?

Inntatt også i Morgenbladet 15/12 -92.

FRA EN UNG SOLDAT til redaksjonen

Allerede som 14-åring fattet jeg min første interesse for frontkjemperne, da jeg ved en tilfældighet kom over Svein Hales første bok. Denne og tilsvarende bøker gjorde nok sitt til å påvirke en ung idealist. (Jeg er i dag yrkesoffiser)

Nå, elleve år senere er fremdeles interessen stor, og jeg tror jeg har fått lest det meste av det som er skrevet siden «Legionsminnet» kom ut i 1943. Men har jeg det? Er det noen av leserne eller noen i redaksjonen

som er i stand til å sette opp en liste over de utgivelsene som er gjort over emnet? Har noen dubletter av disse bøkene?

Dersom noen har bilder eller skrevet stoff fra den gang som de er villige til å dele med en ung «soldat», kan jeg nåes gjennom redaksjonen.

Jeg vil samtidig takke redaksjonen og bidragsyterne til Folk og Land, en avis som stadig gleder og ergrer, det vil si; engasjerer.

RAD

Beltespenne

med påskriften: «Meine Ehre heisst Treue» søkes. Også andre militære gjenstander er av interesse. Kontakt redaksjonen under mrk. RAD.

Feilrettet hekse . . .

(Forts. fra s. 1)

har lignende fordelaktige vekstbetingelser, neglisjeres når det gjelder kritisk vurdering, til fordel for gamle påpyntede og gjenopplivede syndebugger.

De oppgaver som den vestlige verden står overfor, lar seg selvfølgelig ikke løse ved å stikke hodet i sanden. De bedrøvelige resultater av feilslått økonomisk og samfunnsmessig styring har ført til «gjeldsslaveri» og arbeidsledighet. De unge er ikke rustet til å takle slike forhold og blir frustrerte og aggressive. De ser den ukritiske innvandrings- og asylpolitikken som en årsak til deres egne problemer, og de blir et lett bytte for ustabile og pøbler. De «plukker fra et historisk roterum det som passer for anledningen — og

som er egnet til å skremme vetet av bra borgere.» (Kjell Hanssen i Aftenposten) Uten politisk tilhørighet og forståelse skader de egen sak og gagnar ingen. Men våre politikere burde innse at de heller ikke tjener noen god sak ved å kamuflere egne feil-grep med løst snakk.

Den tillitskrisen som har oppstått overfor politikere og næringslivsfolk og også fagforeningsledere er det nødvendig å få bukt med. Uten samarbeide og vektlegging på de viktige ting vil det bli en særdeles tornefull vei. Uten å være bevisst at de marxistiske krefter fortsatt er oppegående og vil prøve å destabilisere våre «kapitalistiske» samfunn og gjøre sitt ytterste for å blokkere en demokratisk utvikling i øst, vil veien til bedring ikke bare bli tornefull, men kanskje ufremkommelig.

Orden, rettferd, fred, het det engang. En fin treklang.

Halfdan Kjerulf . . .

(Forts. fra s. 8)

Antagelig har den sene starten gjort ham usikker på seg selv, for han våget seg aldri på større verker. Derimot har han etterlatt seg en rekke elegante og flytende melodier, mange av dem preget av den norske naturs og de norske folkestemningers poesi.

Halfdan Kjerulf var på mange vis en åndsfrende av den forfinede Welhaven, men ble likevel sterkt tiltrukket av den mer robuste bjørnsonske nasjonalisme. Bjørnstjerne Bjørnson ønsket å trekke Kjerulf med i et arbeide for å utvikle en musikkalsk scenekunst, men det lyktes ikke på grunn av sistnevntes sterke selvkritikk og kunstneriske beskjedenhet. Det forhindrer imidlertid ikke at mange av Kjerulfs mindre verker fremdeles har en sterk posisjon i norsk musikk.

Kjerulf var ganske sykkelig, noe som også reduserte hans yteevne, og han døde bare 53 år gammel.

Slik fikk vi 9. april . . .

(Forts. fra s. 1)

gelang ihm und seinen Mitarbeiter ein Wunder militärischer Feindaufklärung. Die Abwehraussenstelle konnte Truppen, Militäranlagen und Küstenbefestigung so zuverlässig identifizieren, dass der Arbeitsstab der Gruppe XXI, die Zentrale der deutschen Invasionsarmee die Okkupationspläne rasch fertigstellte.»

I en artikkel i «Marine-Rundschau» forteller Pruck at blant de ting han sendte til Berlin var bl.a.:

«das vorzügliche Strassenplanwerk des Königlich Norwegischen Automobilklubs.» Pruck forteller at tyskerne ble betenkt da de konstaterte at Finse Høyfjellshotell var fullt av britiske skiløpere i uniform.

Churchills tale blir kort omtalt av professor Arvid Brodersen i Farmand 1.4.78:

«20 januar holdt Churchill en radiotale adressert til de nøytrale land der han klart antydte at de allierte kunne bli nødt til å gripe inn med våpenmakt dersom deres egen forsvarsinteresse tilsa det. Liddel Hart bemerket i sin bok om den annen verdenskrig: «There were all to many public hints of allied action.»

I Utenrikskomitéens møte 30.12.39 sa representanten Andersen-Rysst:

«Det viser seg at Churchills tale, som vakte slik oppsikt over den ganske verden, det

var ikke bare tanker ved kaminilden . . .

Utenriksminister Koht sa: «— eit par dagar fyre den talen Churchill heldt i Kringkastinga, der han mana alle dei nøytrale småstatene . . . til å slutta med å vera nøytrale og gå i hop med Storbritania og Frankrike i krigen mot Tyskland.»

Under stortingsmøtet 9.12.39 uttalte Koht bl.a.:

«Det er England som kjem til oss med alle slags krav, og som ikkje berre kjem med krav, men som gjennomfører ein politikk, som trækker under føtene traktatar og rett.» Som før nevnt begynte Krancke-staben sitt arbeide den 5. februar. Staben besto av bare 3 offiserer. Av frykt for lekkasjer fikk de ikke ha kontordamer. All maskinskrivning måtte de tre utføre selv . . .

I «Kappløpet om Norge» skriver professor Kersaudy om Krancke-staben:

«Siden både Hitler og Jodl lot oss arbeide i fred, skrev admiral Krancke senere, hadde jeg en fornemmelse av at de ikke var fast besluttet på å gjennomføre operasjonen. I Hitlers øyne var virkelig hele planen et rent preventivt prosjekt. Han var overbevist om at Norge ville opprettholde nøytraliteten.»

Men den 16. februar 1940 ble Hitlers overbevisning borte.

Altmark-affæren

Altmark-affæren er så godt kjent av leserne at jeg repeterer bare hovedtrekkene. Den britiske jageren Cossack bordet det tyske statsskipet Altmark og befri de ca. 300 engelske soldater som var fanger ombord i den tyske båten.

Under episoden som fant sted i Jøssingfjorden, ble 6 tyskere drept og flere såret. Det var marineminister Churchill som hadde gitt ordre til å gå inn i norsk territorial-farvann. Like i nærheten av Altmark og Cossack lå to norske marinefartøyer. De hadde ordre om ikke å løse skudd. «Hitler ble hysterisk av raseri» da han fikk høre at de norske marinefartøyer ikke hadde foretatt seg noe for å bistå Altmark, opplyser professor Kersaudy.

«Hendelsen satte saken i et helt nytt perspektiv» skrev admiral Raeder, «for den viste at regjeringen i Oslo ikke var i stand til å håndheve nøytraliteten.» Rosenberg betrodde sin dagbok: «Der Führers anstrengelser for å bevare Nordens nøytralitet og bare holde seg i beredskap hvis det verste skulle skje, er strandet.»

I «Narvik 1940» forteller Bjørn Bjørnson om Hitlers reaksjon:

«Hitler falt i et sinne som satte utropstegn i dagbøkene til folkene rundt ham. «Hvor var nordmennene da Cossack sto inn Jøssingfjorden?» raste han på førerkonferansen. «Jeg er overbevist om at nordmennene ikke vil gjøre noe for å berge sin nøytralitet», sa han.

I London innrømmet Churchill: «Vår handling er uten tvil det mest flagrante brudd på teknisk nøytralitet som tenkes kan.»

Den svenske fil.cand. K.G. Hamarlund gir i sin bok «På hemlige vegar» en interessant kommentar til Altmark-affæren:

«De norske flottenheterne som fanns i nærheten under den britiske aksjonen hadde inte gjort något för att hindra den. Norges unnfallenhet gentemot den britiska kränkninngen var en följd av et medvetet ställningstagande . . . Altmark-affären var et tydligt exempel på denna vestorienterade neutralitet. I Berlin drog man den självklara slutsatsen att Norge saknade antigen vilja eller förmåga att värja seg mot nye britiska neutralitetskränkningar.»

Under henvisning til tyske admiraler skriver Liddell Hart i «Den annen verdenskrig» side 64:

«Det var Altmarkaffæren som overbeviste Hitler om at en intervensjon i Norge var ønskelig — den var gnisten som fikk kruttønnen til å eksplodere.»

Etter Hitlers ordre møtte general Falkenhorst i Hitlers hovedkvarter kl. 12.00 den 21. februar 1940. Generalen fikk vite at Norge skulle okkuperes og at han (F) var utpekt til å utarbeide en plan for okkupasjonen og senere lede Norges-felttoget. Hitler holdt foredrag for generalen. Om svenskemalmen. Om faren for at Tyskland kunne bli angrepet fra nord, gjennom Danmark. Og selvsagt om den tyske marines behov for baser.

Foran har vi hørt at «Studie Nord» var ubrukelig. Nå kan Bjørn Bjørnson i «Narvik 1940» fortelle oss at også det arbeide som den såkalte Krancke-staben hadde utført var verdiløst. På side 155 i «Narvik 1940» skriver Bjørnson:

«Da Falkenhorst fikk se resultatet av deres slit sa han: «ubrukelig»

De måtte tenke igjennom alt sammen på nytt.»

VENNEGAVER

TIL «FOLK OG LAND»

Vi kvitterer denne gang for tilsammen kr. 11.375.-.

TAKK FOR FØLGENDE BIDRAG:

H. M. S., Kristiansand	Kr. 400.-	A. Aa., Arneberg	Kr. 270.-
O. K., Kristiansand	Kr. 100.-	A. F., Kristiansand	Kr. 300.-
K. Ø., Nannestad	Kr. 70.-	K. A., Levanger	Kr. 100.-
D. H., Stange	Kr. 100.-	E. A., Sarpsborg	Kr. 90.-
S. K., Gran	Kr. 80.-	J. E. F., Haugesund	Kr. 100.-
Ø. M., Oslo	Kr. 1000.-	A. L., Lillestrøm	Kr. 200.-
R. O., Rolvsøy	Kr. 150.-	D. S., Isfjorden	Kr. 240.-
M. T., Kolbu	Kr. 140.-	S. L., Viksdalen	Kr. 40.-
Motstandsmann, Mo i Rana	Kr. 500.-	O. Ø., Oslo	Kr. 100.-
Hjemmefronter, Mosjøen	Kr. 500.-	C. A., Våler	Kr. 100.-
P. A., Oslo	Kr. 130.-	K. B., Oslo	Kr. 150.-
M. A., Ålesund	Kr. 150.-	E. S., Tyskland	Kr. 100.-
B. M., Vikhamar	Kr. 100.-	L. G., Gressvik	Kr. 240.-
G. A., Grimo	Kr. 200.-	J. S., Betna	Kr. 40.-
N. R. O., Oslo	Kr. 180.-	E. H., Barkåker	Kr. 250.-
B. D., Oslo	Kr. 150.-	B. R., Marnardal	Kr. 40.-
T. S., Elverum	Kr. 100.-	A. M., Hurdal	Kr. 150.-
T. H., Skjåk	Kr. 25.-	E. G., Sandefjord	Kr. 200.-
L. S. S., Redberg	Kr. 240.-	L. M., Dokka	Kr. 240.-
J. S., Oslo	Kr. 300.-	Å. S., Trøgstad	Kr. 470.-
H. O. H. Porsgrunn	Kr. 250.-	E. H., Oslo	Kr. 150.-
A. S., Oslo	Kr. 100.-	A. H., Stanghelle	Kr. 250.-
S. J., Nesoddtangen	Kr. 200.-	J. M., Oslo	Kr. 340.-
P. W., Oslo	Kr. 200.-	L. S., Eidsbygda	Kr. 270.-
F. S., Stavanger	Kr. 340.-	E. L., Oslo	Kr. 110.-

Annonsér
i
«Folk og Land»

Finsk takknemlighet – med begrensning!

Sist sommer vedtok den finske stat å tildele utmerkelsen «frontmannatäcken för utlänningar» til dem som frivillig deltok i kampene i Finland 1939–45. I tillegg får de frivillige utbetalt 2.000 finske mark. Alternativt kan man få to ukers opphold på et finsk kursted samt 1.000 finske mark.

Det er imidlertid en hake ved det hele. Nordmenn som kjempet i tyske avdelinger kommer ikke på tale, sier Finlands ambassadør i Norge, Karlo Yrjö-Koskinen til Aftenposten.

De finske myndigheter bør huske to ting: 1. Langt de fleste nordmenn som kjempet for og i Finland, var med i frivilligavdelinger som var innordnet i de tyske styrker. 2. Under fortsettelseskrigen hadde nordmenn som ønsket å kjempe for Finland, ingen annen mulighet enn å melde seg til slike avdelinger.

Massevoldtekt

Serbiske soldater massevoldtar ikkeserbiske kvinner for at de skal bære frem serbisk avkom. «Ikke siden nazitiden har Europa opplevd lignende råskap», skriver Aftenposten i den anledning.

Kan den samme velorienterte Aftenpost opplyse når og hvor tyske soldater begikk massevoldtekt? Det skulle vel ikke dreie seg om en aldri så liten erindringsforskyvning? Oss bekjent måtte man som oftest bøte med livet om man som medlem av den tyske vernemakt forbrøt seg mot en kvinne.

Kast ikke ungen ut med badevannet!

Av Balder

Lars Roar Langslet er en skribent jeg vanligvis setter stor pris på. Han skriver moderat og veloverveid og fører et språk man kan glede seg over. 13. januar må han imidlertid ha latt fingrene løpe litt for fort over skrivemaskintastene, for i en artikkel i Aftenposten under tittelen «Nasjonal og nasjonalistisk — et avgjørende skille» trekker han konklusjoner som han neppe vil stå ved i lengden. Hans ærend er å få tatt knekken på begrepet nasjonalisme, som han kaller «den aggressive nasjonalisme som vokser på å spre mistro og hat til «de andre»». Langslet burde ha så mye innsikt i vårt språk at han vet at det han skriver om, ikke er nasjonalisme, men sjåvinisme. Det siste defineres i mitt leksikon slik: «Selvgod, krigersk patriotisme, kraftpatriotisme, aggressiv nasjonalisme». Det kan vi fort bli enige om at vi ikke vil ha noe av.

Sann nasjonalisme er imidlertid noe helt annet. Det er kjærlighet til folk og fedreland, glede over den kultur man tilhører, ønsket om å bevare sitt folks egenart og vilje til å arbeide og kjempe for sitt folks lykke. Nasjonalisme er dessuten ikke noe hinder for samarbeide over grensene. Når man er seg sitt eget bevisst, har man ingen ting imot kontakt med andre. Quisling er et lysende eksempel på det.

Hvis Lars Roar Langslet er så voksen som jeg tror, tar han i seg sin fordømmelse av nasjonalismen og bekrefter at det er sjåvinismen han er ute etter. Kast ikke ungen ut med badevannet!

Det er ellers litt merkelig at Langslet daterer norsk nasjonalisme tilbake til Det norske Selskab. Kan han virkelig ha glemt Absalon Pedersønn Beyer, som levde nesten to hundre år før Selskabet? Beyer var såmen nasjonalist nok.

Quisling var tvunget til å oppgi næringstinget

Av Hans Olavsén

I sin annen Quisling-bok hevder Hans Fredrik Dahl at når det ikke ble etablert noe næringsting under riksmøtet i 1942, da skyldtes dette en selvstendig beslutning fra Quislings side, og hverken forbud fra tyskerne eller den motstand man hadde møtt i næringsorganisasjonene.

Jeg kan ikke se annet enn at de to siste faktorene forårsaket den beslutning Quisling tok. Dahl synes å antyde at Quisling på dette tidspunkt hadde forandret mening og forlatt sitt opprinnelige rikstingskonsept. Det er lite som tyder på at dette er riktig. Det ville ha vært en stor politisk seier for Quisling om han høsten 1942 hadde fått opprettet et faglig riksting bestående av et næringsting og et kulturting. Det ville gitt ham et styrket legalt grunnlag som ville ha betydd en sterkere basis å stå på både i samarbeidet med tyskerne og overfor opinionen. Det er helt utenkelig at Quisling ikke innså dette, og at han frivillig ga opp et så gunstig politisk alternativ.

Berit Nøkleby skriver i sin ny-

lig utkomne Terboven-bok helt kategorisk: «Hitler ville ikke ha noen statsrettslige endringer i Norge før krigen var slutt», dog uten å angi noen kilde for påstanden. Det er jo dessuten mulig at Nøkleby er blant de historikere Dahl mener tar feil. Men enten det nå kom et konkret forbud eller ikke fra tysk side, så er det en kjensgjerning at tyskerne hele tiden motarbeidet næringsstingsidéen. For tyskerne var den korporative idé et fremmedelement som ikke hørte hjemme i deres nasjonalsosialistiske tenkning. Dessuten var de jo ikke akkurat tilhengere av representative ordninger. Altså holdt de igjen av alle krefter.

Når det gjelder næringsorganisasjonenes holdning så er det vel nokså sikkert at de tilstrekkelig høytstående tillitsmenn i disse på dette tidspunkt neppe ville ha latt seg oppnevne til næringstingsrepresentanter. Det var jo vanskelig nok å få dem til å bli i organisasjonene i det hele tatt. Og nærmest i strid med sitt øvrige resonnement innrømmer da Dahl også: «Næringstinget måtte derimot utsettes på grunn av uroen i organisasjonene.» Selv kulturtinget fikk man bare

etablert ved å oppnevne NS-medlemmer og sterkt sympatiserende mennesker innen kulturlivet. At de fleste av de oppnevnte like fullt var fremtredende kulturpersonligheter, er en annen sak.

Da det kom til stykket, oppnevnte altså Quisling ved siden av kulturtinget et forering som besto av de politiske medspillere han hadde for hånden, og som han allerede støttet seg til. Det var en formalisering av et allerede foreliggende faktum og en logisk politisk handling i den situasjon han befant seg i. Min påstand er at Quisling handlet som han gjorde ut fra tvingende nødvendighet, og ikke fordi han hadde endret syn på næringstingets betydning. På dette punkt er jeg altså svært uenig med Dahl.

Dette at næringstinget glapp, kunne ha fått meget alvorlige konsekvenser dersom krigens utfall hadde blitt et annet. I arbeidet for gjenopprettelsen av Norges frihet og selvstendighet var det av ytterste viktighet at Nasjonal Samling fikk styrket sitt maktgrunnlag. Derfor var det sikkert med adskillig gremelse at Quisling tok den beslutning som er nevnt ovenfor.

Forsvarsministerens ansvar?

Av Anton Olstad

Man skal ha gode politikernerver når det stormer som verst på forsvarstoppen. Befal som har lest sin militærhistorie synes avviklingen minner om førkrigsituasjonen, og tenker med gru på 1940-felttoget.

Har De, forsvarsminister, prøvd å forestille Dem hva Deres partifeller i 1940-regjeringen tenkte under generalstabens mas om mobilisering i april dagene? Hva tenkte de da pressen faktisk meldte om store tyske flåtestridskrefter på vei nordover? Da briter og franskmenn presset på for å få adgang til Narvik angivelig for å hjelpe Finland? Hva tenkte de da britene 8. april om morgenen sa fra at de hadde tatt seg den frihet å legge miner i norsk territorial-farvann? Hva tenkte de da det ved 17-tiden 8. april nådde melding til Stortinget om at tyske soldater reddet etter torpedering fortalte at de skulle til Bergen for å kaste ut engelskmenn?

De skulle vel ikke hatt vett

nok til å tenke at etterat vi har sulteforet forsvaret i ti år, er det ansvarsløst å sende en hær uten skikkelige maskingevær, uten maskinpistoler, uten håndgranater, uten panservern, uten luftvern — og med minimale øvelser utover hilse-, marsjere- og skytestadiet mot en fiende som hadde løpt Polen overende på atten dager? Tenkte de kan-

skje det?

Hva tenkte de da kommanderende general utpå natten ringte til forsvarsministeren og ba om at man iallfall fikk kalle inn feltbrigadene i Sør-Norge, og regjeringen ga etter. Etterat fienden allerede var i landet.

Hva tenkte de da de måtte dra videre mot Sverige fra Ha-

(Forts. side 6)

HALFDAN KJERULF – den første som tok opp de nasjonale toner

Av H. K.

Haltdan Kjerulf var den første komponist av betydning som tok opp norske folkemelodier i kunstmusikken, og var dermed en forløper for såvel Nordraak som Grieg. Han var født i Christiania i 1815 som sønn av en danskfødt embetsmann, men ble like fullt sterkt revet med i

den nasjonale vekkelse som gikk over landet i hans tid. Sin musikalske begavelse hadde han fra sin norske mor, men hans far var meget imot at Haltdan skulle ofre for mye tid på musikken. Først etter farens død i 1841 fikk han begynt på sin musikkutdannelse, som fant sted i København og Leipzig.

(Forts. side 7)

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Tirsdag og onsdag kl. 11–15.

Postadresse: POSTBOKS 924 SENTRUM, 0104 OSLO 1.

Kontoradresse: ENERHAUGSPlassen 4, OSLO. TLF.: 22 19 06 71.